

Prawne aspekty zakładania i prowadzenia działalności przez wstępnie uznane grupy oraz organizacje producentów owoców i warzyw

1. Organizacje producentów w sektorze owoców i warzyw działają w imieniu swoich członków oraz reprezentują ich interesy w kwestiach ekonomicznych, zajmują się bowiem nie tylko sprzedażą produktów rolnych wytworzonych w gospodarstwach rolnych członków, lecz także ich transportem, magazynowaniem, konfekcjonowaniem, wspólnym zakupem środków produkcji oraz maszyn¹. Niewątpliwie są one niezmiernie istotnym instrumentem rozwoju rynku owoców i warzyw. Jednocześnie jednak w czasie zakładania, a potem prowadzenia działalności, zrzeszenia te napotykały wiele problemów prawnych.

Zagadnienie to jest obecnie jeszcze bardziej skomplikowane z powodu nowych regulacji: 5 kwietnia 2012 r. weszła w życie istotna nowelizacja rozporządzenia wykonawczego (UE) nr 543/2011 ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1234/2007

---

¹ Zob. rozporządzenie Rady (WE) nr 1234/2007 z 22 października 2007 r. ustanawiające wspólną organizację rynków rolnych oraz przepisy szczegółowe dotyczące niektórych produktów rolnych, Dz. Urz. UE L 299 z 16 listopada 2007 r., s. 1; rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 543/2011 ustanawiające szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1234/2007 z 7 czerwca 2011 r. w odniesieniu do sektora owoców i warzyw oraz sektora przetworzonych owoców i warzyw, Dz. Urz. UE L 157 z 15 czerwca 2011 r., s.1.

w odniesieniu do sektora owoców i warzyw oraz sektora przetworzonych owoców i warzyw². Następnie 15 listopada 2012 r. zaczęła obowiązywać ustawa z 10 października 2012 r. o zmianie ustawy o organizacji rynków owoców i warzyw, rynku chmielu, rynku suszu paszowego oraz rynków lnu i konopi uprawianych na włókno³. To właśnie ten akt prawny wprowadził kluczowe modyfikacje w zakresie przyznawania pomocy finansowej oraz opiniowania planów dochodzenia do uznania wstępnie uznanym grupom producentów owoców i warzyw. Warto dodać, że w tym roku weszły w życie także nowe polskie rozporządzenia wykonawcze Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Przykładem jest chociażby to z 12 lipca 2013 r. w sprawie szczegółowych warunków przyznawania pomocy finansowej wstępnie uznanej grupie producentów owoców i warzyw oraz wykazu kwalifikowanych kosztów inwestycji ujętych w zatwierdzonym planie dochodzenia do uznania⁴.

Celem artykułu jest próba oceny prawnych zasad zakładania i funkcjonowania wstępnie uznanych grup oraz organizacji producentów owoców i warzyw po zmianie przepisów unijnych oraz polskich. Za podjęciem tej tematyki przemawiają przede wszystkim względy praktyczne. Produkcja owoców i warzyw, które zajmuje nie więcej niż 3% użytków rolnych, stanowi ponad 36% towarowej produkcji roślinnej i 14-15% całej towarowej produkcji rolniczej. Wartość eksportu warzyw, owoców i pieczarek (świeżych i przetworzonych) wzrosła z poziomu 1 mld 192 mln euro w 2004 r. do 2 mld 74 mln euro w 2008 r., czyli o 74%⁵. W 2011 r. zbiory owoców w Polsce były o 24% wyższe niż w roku poprzednim, a o 7,6% wyższe od średniej dla lat 2001-2009. Wzrosły także zbiory wiśni, truskawek oraz malin⁶.

W każdym roku przybywa w Polsce wstępnie uznanych grup oraz organizacji producentów owoców i warzyw⁷, ale nadal tylko niewielka

² Dz. Urz. UE L 99 z 5 kwietnia 2012 r., s. 21.

³ Dz. U. 2012, poz. 1258 ze zm.

⁴ Dz. U. 2013, poz. 872.

⁵ „Strategia krajowa dla zrównoważonych programów operacyjnych organizacji producentów owoców i warzyw w Polsce na lata 2010-2013”. Załącznik do informacji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 16 sierpnia 2011 r. (Dz. Urz. MRiRW nr 19, poz. 27).

⁶ W 2012 r. polscy producenci owoców zebrali 127 tys. ton malin, tym samym nasz kraj stał jest największym producentem tych owoców na świecie: *Polska stała się największym producentem malin na świecie*, <http://portalspozywczy.pl/owoce-warzywa/wiadomosci/polska-stala-sie-najwiekszym-producentem-malin-na-swiecie,87689.html> (dostęp: lipiec 2013).

⁷ Dane statystyczne potwierdzają, że w ostatnich latach odnotować należy rozwój grup producentów owoców i warzyw, <http://arimr.gov.pl> (dostęp: lipiec 2013). Grupy i organizacje

część producentów jest ich członkiem. Na koniec 2009 r. działały 143 wstępnie uznane grupy producentów owoców i warzyw oraz 21 uznanych organizacji producentów owoców i warzyw. Natomiast według stanu na 30 czerwca 2013 r. status wstępnie uznanej grupy producentów miało 219 grup, a uznanej – 104 organizacje producentów owoców i warzyw. Jednak wartość wprowadzanych przez grupy i organizacje produktów do obrotu stanowi obecnie około 15% krajowej produkcji ogrodniczej. Dla porównania średni udział organizacji producentów w łącznej produkcji owoców i warzyw w Unii Europejskiej wynosi średnio ok. 35%, ale w tym np. w Holandii – ponad 90%⁸. Warto także podkreślić, że problematyka prawna wstępnie uznanych grup oraz organizacji producentów owoców i warzyw jest bardzo rzadko poruszana w publikacjach przez prawników agrarystów⁹, większą popularnością cieszy się wśród ekonomistów¹⁰.

2. Producenci owoców i warzyw zainteresowani wspólnym działaniem w pierwszej kolejności mogą założyć wstępnie uznaną grupę producentów owoców i warzyw, by potem dopiero móc wnieść o zatwierdzenie uznanej organizacji producentów. Taką procedurę przewiduje art. 125e rozporządzenia Rady (WE) nr 1234/2007 z 22 października 2007 r. ustanawiającego wspólną organizację rynków rolnych oraz przepisy szczegółowe

---

producentów powstają przede wszystkim w rejonach specjalizujących się w produkcji ogrodniczej, tj. w województwach: mazowieckim (głównie jabłka, grzyby, warzywa), kujawsko-pomorskim (pomidory), wielkopolskim (warzywa, grzyby) oraz lubelskim (owoce miękkie, jabłka), <http://arimr.gov.pl> (dostęp: lipiec 2013).

⁸ Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, *Rolnictwo i gospodarka żywnościowa w Polsce*, Warszawa 2012, s. 27 i n.

⁹ Zob. np. E. Tomkiewicz, *Prawna organizacja rynku świeżych owoców i warzyw*, w: A. Jurewicz (red.), *Wspólna Polityka Rolna. Zagadnienia prawne*, Warszawa 2004, s. 121 i n.; P. Czechowski, A. Niewiadomski, *Europejskie rynki rolne*, w: P. Czechowski (red.), *Prawo rolne*, Warszawa 2011, s. 381 i n.; A. Suchoń, *Grupy producentów jako instrument rozwoju agrologistyki na rynku owoców i warzyw*, „Logistyka” 2013, nr 3, s. 62-64; idem, *Fundusze unijne jako instrument rozwoju spółdzielczości w rolnictwie i na terenach wiejskich*, „Studia Iuridica Agraria” 10, 2012, s. 385-403.

¹⁰ Zob. np. M. Bieniek-Majka, *Grupy producentów owoców i warzyw w nowej perspektywie finansowej*, „Roczniki Naukowe SERiA” 14, 2012, z. 2; B. Nosecka, *Produkcja owoców i warzyw – Informacja dla producentów*, Seria: Polska Wieś w Europie, IERiGŻ, Fundacja Fundusz Współpracy, Biuro Programów Wiejskich, Warszawa 2005; J. Wiśniewska, *The Competitive Strategies of Polish Fruit and Vegetable Producers in the Condition of Domestic and International Markets Convergence*, „Roczniki Naukowe SERiA” 13, 2011, z. 6, s. 252-255; K. Krzyżanowska, *Stan zorganizowania rolników w grupy producentów owoców i warzyw w Polsce*, „Roczniki Naukowe SERiA” 13, 2011, z. 2, s. 260.

dotyczące niektórych produktów rolnych („rozporządzenie o jednolitej wspólnej organizacji rynku”). Otóż przepis ten stanowi, że w państwach członkowskich, które przystąpiły do Unii Europejskiej w dniu 1 maja 2004 r. lub później, grupy producentów mogą być tworzone jako podmiot prawny lub jasno określone części podmiotów prawnych z inicjatywy rolników uprawiających co najmniej jeden produkt sektora owoców i warzyw lub produkty tego sektora przeznaczone wyłącznie do przetworzenia, w celu uzyskania decyzji o uznaniu ich za organizacje producentów. Takie grupy producentów mogą skorzystać z okresu przejściowego w celu spełnienia wymogów niezbędnych do uznania ich za organizacje producentów zgodnie z art. 122. W celu zakwalifikowania przedstawiają one właściwemu państwu członkowskiemu podzielony na etapy plan dochodzenia do uznania, którego zatwierdzenie sygnalizuje początek okresu, i stanowi wstępne uznanie. Okres przejściowy nie może przekraczać pięciu lat”.

Polskie przepisy szczegółowo określają procedurę założenia wstępnie uznanej grupy producentów owoców i warzyw. W pierwszym etapie co najmniej pięciu producentów wytwarzających przynajmniej jeden z produktów określonych w przepisach na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej musi powołać osobę prawną. Może to być spółka kapitałowa, spółdzielnia, zrzeszenie czy stowarzyszenie¹¹. Jedną z cech tego podmiotu jest demokratyczny ustrój. Ustawa z 19 grudnia 2003 r. o organizacji rynków owoców i warzyw, rynku chmielu, rynku suszu paszowego oraz rynków lnu i konopi uprawianych na włókno¹² określa, że statut albo umowa musi określać zasady umożliwiające producentom owoców i warzyw zrzeszonym w tym podmiocie udział w demokratycznym podejmowaniu decyzji przez ten podmiot oraz kontrolę ich realizacji, przy założeniu, że każdy członek nie dysponuje więcej niż 20% głosów.

Uzasadnione wydaje się twierdzenie, że to właśnie spółdzielnie, które działają w interesie członków, są formą najbardziej przyjazną dla tworzenia grup producentów. Poza tym ich cechą charakterystyczną jest działanie według zasad spółdzielczych, m.in. dobrowolnego i otwartego członkostwa, demokratycznej członkowskiej kontroli, ekonomicznego uczestnictwa członków (współodpowiedzialności członków), autonomii i niezależ-

---

¹¹ Zob. szerzej: Krajowa Rada Spółdzielcza, *Organizacja mazowieckiego rynku rolnego poprzez tworzenie grup producentów rolnych na bazie prawa spółdzielczego*, red. W. Boguta, Z. Gumowski, K. Lachowski, Warszawa 2007, s. 73 i n.

¹² T.jedn.: Dz. U. 2011, Nr 145, poz. 868 ze zm.

ności¹³. Dane statystyczne wskazują jednak, że największą popularnością w zakresie grup producentów owoców i warzyw cieszą się spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Niemniej jednak warto dodać, że ustawodawca starał się uprościć tworzenie grup w formie spółdzielni. Przykładem jest uchwalona przez Sejm 25 lipca 2008 r. zmiana do ustawy z 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze¹⁴. W jej świetle osoby fizyczne oraz osoby prawne prowadzące gospodarstwo rolne w rozumieniu przepisów o podatku rolnym lub prowadzące działalność rolniczą w zakresie działów specjalnych produkcji rolnej mogą powołać do istnienia spółdzielnię, której liczba założycieli nie może być mniejsza od pięciu, ale tylko w sytuacji, gdy podmiot ten jest tworzony wyłącznie w celu organizowania się w grupy producentów rolnych w rozumieniu ustawy z 15 września 2000 r. o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw¹⁵ albo we wstępnie uznane grupy producentów owoców i warzyw oraz uznane organizacje producentów owoców i warzyw w rozumieniu ustawy z 19 grudnia 2003 r. o organizacji rynków owoców i warzyw, rynku chmielu, rynku tytoniu oraz rynku suszu paszowego¹⁶.

Jednakże nie ulega wątpliwości, że atutem spółki z ograniczoną odpowiedzialnością są czytelne regulacje dotyczące jej założenia i prowadzenia działalności określone w ustawie z 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych¹⁷. Poza tym Kodeks ten był kilka razy zmieniany w celu uproszczenia zasad funkcjonowania spółek handlowych. Natomiast przepisy zawarte w obecnej ustawie z 16 września 1982 r. w znakomitej większości powstały jeszcze przed transformacją ustrojową i często nie odpowiadają obecnym warunkom społeczno-gospodarczym. Niekiedy stanowią czynnik hamujący rozwój spółdzielczości i powstawanie nowych podmiotów. Dlatego pozytywnie ocenić należy planowane zmiany w zakresie prawa spółdzielczego i uchwalenie nowej ustawy¹⁸.

¹³ Zob. np. H. Cioch, *Zasady roczdelskie i ich realizacja w praktyce*, Teka Kom. Praw. – OL PAN, 2009, s. 26-35, <http://www.pan-ol.lublin.pl/wydawnictwa/TPraw2/Cioch.pdf>; P. Zakrzewski, *Zasady Międzynarodowego Związku Spółdzielczego*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 14, 2005, z. 1, s. 278 i n.

¹⁴ Dz. U. Nr 163, poz. 1014.

¹⁵ Dz. U. Nr 88, poz. 983 ze zm.

¹⁶ T.jedn.: Dz. U. 2008, Nr 11, poz. 70 ze zm.

¹⁷ Dz. U. Nr 94, poz. 1037 ze zm.

¹⁸ W związku z tym, że w 2012 r. złożono do Sejmu RP kilka projektów ustaw z zakresu prawa spółdzielczego (druk nr 515, druk nr 980, druk nr 1005) w styczniu 2013 r. powołana została Komisja Nadzwyczajna do ich rozpatrzenia. Projekty te jednak w bardzo ograniczonym zakresie zajmują się bezpośrednio spółdzielczością rolniczą. Na temat postulatów zmian np. K. Pie-

Zarejestrowana w Krajowym Rejestrze Sądowym osoba prawna musi złożyć wniosek do marszałka województwa o wydanie stosownej decyzji i spełnić szereg wymagań, aby uzyskać status wstępnie uznanej grupy producentów owoców i warzyw. Według rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi¹⁹ statut albo umowa musiała zawierać m.in. zasady i zakres dostarczania grupie informacji dotyczących powierzchni upraw, plonów, wysokości zbiorów oraz sprzedaży bezpośredniej poszczególnych gatunków owoców i warzyw przez jego członków. Poza tym niezmiernie istotne są procedury związane z określaniem zasad obowiązujących producentów owoców i warzyw w odniesieniu do produkcji, marketingu, sprawozdawczości i ochrony środowiska. Zwrócić należy także uwagę, że statut albo umowa spółki musi zawierać zasady i warunki sprzedaży owoców i warzyw wytworzonych przez członków tego podmiotu oraz sankcje wobec tych, którzy nie wypełniają nałożonych na nich obowiązków. W praktyce okazuje się, że jednym z poważnych problemów jest niewywiązywanie się przez producentów rolnych z zawartych kontraktów członkowskich i sprzedaż produktów poza grupę.

Po rejestracji grupa może rozpocząć realizację planu dochodzenia do uznania, zawierającego m.in. opis poszczególnych przedsięwzięć inwestycyjnych oraz ich koszty, harmonogram działań, który zamierza realizować wstępnie uznana grupa producentów, w szczególności dotyczących planowania produkcji, strategii sprzedaży, rozwoju kanałów marketingowych i promocji, podniesienia jakości produktów oraz przedsięwzięć inwestycyjnych (inwestycji) realizowanych w poszczególnych latach, w celu

---

trzykowski, *Kierunki zmian w prawie spółdzielczym*, w: *Spółdzielczość wiejska w perspektywie integracji z Unią Europejską*, Materiały z Konferencji Międzynarodowej, Zakopane 1997, s. 175 i n.; idem, *Projektowane zmiany w prawie spółdzielczym*, „Przegląd Legislacyjny” 1999, nr 3; Z. Niedbała, *Motywy i kierunki nieodzwrotnych zmian ustawodawstwa spółdzielczego*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2011, z. 1, s. 81 i n.; A. Suchoń, *W kwestii nowego modelu spółdzielczości rolniczej – wnioski de lege ferenda*, „Przegląd Prawa Rolnego” 2013, nr 1, s. 27 i n.

¹⁹ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 16 grudnia 2008 r. w sprawie warunków wstępnego uznawania grup producentów owoców i warzyw, uznawania organizacji producentów owoców i warzyw oraz warunków i wymagań, jakie powinny spełniać plany dochodzenia do uznania (Dz. U. 2009, Nr 5, poz. 27 ze zm.) straciło moc na początku listopada 2013 r. Niemniej duża liczba grup powstała właśnie wtedy, kiedy obowiązywał ten akt prawny. Obecnie obowiązuje rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 19 września 2013 r. w sprawie warunków wstępnego uznawania grup producentów owoców i warzyw, uznawania organizacji producentów owoców i warzyw oraz warunków i wymagań, jakie powinny spełniać plany dochodzenia do uznania, Dz. U. 2013, poz. 1178.

spełnienia warunków uznania tej grupy producentów za organizację producentów. Jednocześnie należy zaznaczyć, że ostatnia reforma przepisów spowodowała, iż w odniesieniu do grup nowo rejestrowanych w pierwszej kolejności nastąpi wydanie decyzji o wstępnym uznaniu grupy i wstępna akceptacja planu dochodzenia do uznania. Dopiero potem, po dostosowaniu planu do wysokości współczynnika przydziału marszałek województwa może wydać decyzję w sprawie zatwierdzenia planu dochodzenia do uznania.

Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 780/2012 z 28 sierpnia 2012 r.²⁰ określa, że współczynnik przydziału dla Polski w 2012 r. wynosił 87,52%, a w 2013 r. – 45,01%. Grupa dokonuje zmiany wstępnie zatwierdzonego planu dochodzenia do uznania, dostosowując go do wysokości współczynnika przydziału, i składa wnioski o zatwierdzenie planu dochodzenia do uznania²¹. Inna możliwość to wycofanie wstępnie zatwierdzonego dokumentu w terminie 2 miesięcy od dnia otrzymania zawiadomienia o konieczność dokonania modyfikacji planu. Okazuje się, że powstał problem praktyczny związany z dostosowaniem planu do wysokości współczynnika. Przepisy w tym zakresie są bardzo ogólne i nie określają, w jaki sposób ma to nastąpić. Zastosowanie tylko matematycznego umniejszenia kosztów inwestycji finansowanych przez Unię Europejską o wskaźnik spowodowałoby konieczność zapłacenia pozostałej kwoty ze środków własnych lub kredytów przez grupę, co nie zawsze jest możliwe. Dlatego lepszym rozwiązaniem wydaje się modyfikacja np. zakresu poprzez rezygnację z zakupu maszyn, urządzeń czy nabycie o innych parametrach albo też wykonanie prac budowlanych z innych tańszych materiałów czy modyfikacje zakresu działań. Dopuszczalne są zmiany w zakresie struktury.

Podczas realizacji planów stosunkowo często dochodzi do modyfikacji zawartych w nich danych, co wymaga stosownego zatwierdzenia przez marszałka województwa. Od tej reguły są jednak wyjątki. Mianowicie

---

²⁰ Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 780/2012 z 28 sierpnia 2012 r. ustalające współczynniki przydziału na lata 2012-2017 dla wkładu Unii przeznaczzonego na pomoc dla grup producentów w sektorze owoców i warzyw, o której mowa w art. 103a rozporządzenia Rady (WE) nr 1234/2007, w odniesieniu do planów uznawania zgłoszonych do dnia 1 lipca 2012 r., Dz. Urz. UE L 259, 2012, s. 1.

²¹ Określenie proponowanych zmian w planie dochodzenia do uznania wraz z uzasadnieniem i pozytywną opinią dyrektora oddziału regionalnego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa właściwego ze względu na siedzibę grupy producentów dotyczącą proponowanych zmian w planie dochodzenia do uznania.

rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 25 lutego 2013 r.²² wyłącza z tej procedury modyfikacje np. imienia, nazwiska lub nazwy członka wstępnie uznanej grupy producentów owoców i warzyw czy też struktury lub źródeł finansowania inwestycji lub działań zatwierdzonych w planie dochodzenia do uznania. W takiej sytuacji informację o dokonaniu zmiany wstępnie uznana grupa producentów owoców i warzyw przekazuje, w formie pisemnej, marszałkowi województwa oraz dyrektorowi oddziału regionalnego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, właściwym ze względu na siedzibę tej grupy, w terminie 14 dni od dnia dokonania zmiany. Wątpliwości interpretacyjne pojawią się z wyrażeniem struktury lub źródeł finansowania inwestycji lub działań.

Realizując plan dochodzenia do uznania grupy, rolnicy zajmują się wspólną sprzedażą produktów rolnych, ich transportem, magazynowaniem, marketingiem. Niewątpliwie takie działania przyczyniają się do usprawnienia zarządzania logistycznego na rynku owoców i warzyw. Warto dodać, że według przepisów producent nie może być członkiem grupy producentów przez okres dłuższy niż 5 lat. Wlicza się w to okres, w którym był on członkiem innych grup producentów. Co więcej, jeżeli członek grupy producentów nie spełnia warunku, marszałek województwa wydaje decyzję o cofnięciu wstępnego uznania grupy producentów, której członkiem jest ten producent²³.

3. Podejmując decyzję o założeniu grupy producentów rolnych czy przystąpieniu do niej, jej członek musi podpisać umowę członkowską. W umowie ustala się przede wszystkim zasady współpracy między producentem rolnym będącym członkiem a grupą – w zakresie wytwarzania w gospodarstwie produktów, dla których grupa została założona, i sprzedaży ich grupie, która następnie zbywa je osobom trzecim. W takim kontrakcie ustalone zostają z reguły także następujące zasady: zaopatrzenia w środki do produkcji, spełniania wymogów technologicznych produkcji,

---

²² Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 25 lutego 2013 r. w sprawie zmian do zatwierdzonych planów dochodzenia do uznania wstępnie uznanej grupy producentów owoców i warzyw za organizację producentów owoców i warzyw, które nie wymagają wydania decyzji w sprawie zmian do zatwierdzonych planów, Dz. U. 2013, poz. 300. Zob. A. Machowicz, *Zmiany prawa w zakresie grup i organizacji producentów owoców i warzyw*, <https://www.wodr.poznan.pl> (dostęp: listopad 2013).

²³ ARiMR, *Najczęściej zadawane pytania i odpowiedzi – wstępnie uznane grupy producentów*, http://www.arimr.gov.pl/uploads/media/www_WUGP_pytania_i_odpowiedzi_23-01-2014.pdf.

w tym wymogów jakościowych, harmonogram dostaw oraz reguły rozliczeń finansowych.

Umowa członkostwa zawiera elementy umowy kontraktacji. Producent rolny zobowiązuje się do wytworzenia określonych produktów rolnych o określonej jakości, a grupa zobowiązuje się do ich odebrania. Niektóre grupy nazywają umowy członkowskie właśnie umowami kontraktacji. Niemniej jednak zakres takich umów jest z reguły szerszy od kontraktacji²⁴. Stanowią one uzupełnienie ogólnych zasad relacji pomiędzy grupą a producentem rolnym wynikających z ustawy oraz aktu założycielskiego. Jednocześnie należy podkreślić, że łączy się ona z umową kontraktacji czy umową sprzedaży zawieraną przez grupę. Występuje zależność, korelacja pomiędzy obowiązkami grupy producentów rolnych wynikającymi z umowy zbycia nabytych od członków produktów rolnych a obciążeniami spółdzielców określonymi w umowach członkowskich²⁵. Grupa, zawierając umowę kontraktacji, zobowiązuje się wytworzyć i dostarczyć kontraktującemu oznaczoną ilość owoców czy warzyw określonego rodzaju, a kontraktujący zobowiązuje się te produkty odebrać w terminie umówionym, zapłacić cenę oraz spełnić określone świadczenia dodatkowe, jeżeli umowa lub przepisy szczególne to przewidują. Grupa producentów rolnych co do zasady nie jest posiadaczem gruntów rolnych i nie prowadzi wytwórczej produkcji rolnej. To właśnie dzięki umowom członkowskim i wynikającemu z niej obowiązkowi wytworzenia oraz dostarczenia do grupy owoców i warzyw o określonych parametrach grupa jako odrębny podmiot mający osobowość prawną może wywiązać się z postanowień zawartych w umowie kontraktacji czy umowie sprzedaży.

Członkowie grupy dostarczają produkty do grupy, która albo je przechowuje, albo bezpośrednio sprzedaje. Ta druga sytuacja ma miejsce przede wszystkim w odniesieniu do owoców miękkich, takich jak czereśnie czy wiśnie. Jeżeli chodzi o twarde owoce, grupy coraz częściej zawierają umowy sprzedaży, zwane umowami handlowymi. Na ich podstawie grupa producentów owoców i warzyw zobowiązuje się do dostarczenia i przeniesienia własności owoców czy warzyw oznaczonych co do

---

²⁴ Zob. np. J. Szachulowicz, *Kontraktacja*, w: A. Stelmachowski (red.), *Prawo rolne*, Warszawa 2005, s. 413 i n.; M. Korzycka-Iwanow, *Kontraktacja*, w: *System prawa prywatnego*, t. 7: *Prawo zobowiązań – część szczegółowa*, Warszawa 2011, s. 295 i n.

²⁵ Zob. A. Suchoń, *Z prawnej problematyki zakładania i prowadzenia działalności przez spółdzielcze grupy producentów rolnych*, „Przegląd Prawa Rolnego” 2012, nr 2, s. 221-242; Krajowa Rada Spółdzielcza, *Spółdzielczość wiejska jako jedna z głównych form wspólnego gospodarczego działania ludzi*, red. W. Boguta, Warszawa 2011, s. 110 i n.

gatunku, o określonej jakości, najczęściej odpowiednio zapakowanych. Umowy takie zawierane są z reguły na czas nieoznaczony z możliwością wypowiedzenia, np. miesięcznego. Dotyczą one z reguły jabłek. W przypadku niedostarczenia towaru naliczane są z zasady kary umowne. Kupujący zastrzega sobie prawo nieprzyjęcia artykułów złej jakości, w tym uszkodzonych, wykazujących ślady wadliwego przechowywania lub transportowania. W takiej sytuacji sprzedawca obowiązany jest do natychmiastowej wymiany artykułów, chyba że kupujący zgodzi się je nabyć po cenie obniżonej – adekwatnej do ich jakości.

4. Po okresie dochodzenia do uznania i spełnieniu szeregu wymagań podmiot zrzeszający producentów owoców i warzyw może zostać zakwalifikowany do organizacji producentów owoców i warzyw²⁶. Przykładowo łączna wartość produktów wytworzonych przez producentów, sprzedanych w wybranym 12-miesięcznym okresie²⁷ wynosić musi co najmniej równowartość 500 tys. zł (poprzednio było to 100 tys. euro). Ponadto producenci z tytułu wytwarzania produktu mogą przynależeć do jednej tylko organizacji producentów oraz zobowiązani są do wprowadzania do obrotu całej produkcji za pośrednictwem organizacji producentów. Od tej zasady występują jednak odstępstwa. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 11 grudnia 2008 r. w sprawie maksymalnej części produkcji lub produktów kwalifikujących się do sprzedaży konsumentom na ich własne potrzeby określa, że członek organizacji producentów owoców i warzyw uznanej dla jednej grupy może dokonać sprzedaży konsumentom, na ich własne potrzeby, nie więcej niż 20% wolumenu jego produkcji bezpośrednio w jego gospodarstwie lub poza nim, a uznanej dla dwóch lub więcej grup produktów – nie więcej niż 25%.

Rozporządzenie unijne określa, że organizacje producentów owoców i warzyw dążą do realizacji szczegółowego celu, który obejmować ma m.in. zapewnienie planowania i dostosowywania produkcji do popytu, w szczególności w odniesieniu do jakości i ilości; koncentrację dostaw

---

²⁶ ARiMR, *Najczęściej zadawane pytania i odpowiedzi – uznane organizacje producentów*, <http://www.arimr.gov.pl/pomoc-unijna/inne-formy-pomocy/pomoc-na-rynku-owocow-i-warzyw/najczesciej-zadawane-pytania-i-odpowiedzi-uznane-organizacje-producentow.html>. (dostęp: lipiec 2013).

²⁷ Rozpoczynającym się nie wcześniej niż 1 stycznia trzeciego roku poprzedzającego rok złożenia wniosku o uznanie organizacji producentów owoców i warzyw i kończącym się nie później niż dnia 31 grudnia roku poprzedzającego rok złożenia wniosku o uznanie za organizację producentów owoców i warzyw.

i umieszczanie na rynku produktów wytwarzanych przez ich członków; optymalizację kosztów produkcji oraz ustabilizowanie cen producenta, promowanie i udzielanie pomocy technicznej w zakresie stosowania przyjaznych dla środowiska metod uprawy i technik produkcji.

Wstępnie uznane grupy producentów owoców i warzyw, aby uzyskać status uznanych organizacji producentów, muszą złożyć wnioski spełniające wymagania określone w przepisach, m.in. podać informacje o liczbie członków organizacji producentów oraz wartości produktów przez nich wytworzonych i sprzedanych w okresie odniesienia wskazanym w przepisach. W przypadku spełniania wymagań marszałek województwa wydaje decyzję w sprawie uznania osoby prawnej za organizację producentów owoców i warzyw. Zrzeszenia takie dysponują już odpowiednimi budynkami, wyposażeniem, maszynami, środkami transportu nabytymi podczas dochodzenia do uznania. Taka infrastruktura oraz personel pozwalają na sprawny transport, magazynowanie, przechowywanie, pakowanie i sprzedaż owoców i warzyw wytworzonych przez członków organizacji²⁸.

Przepisy wprowadzają zasady wypowiedzania członkostwa. Otóż członek organizacji producentów owoców i warzyw może wypowiedzieć członkostwo w tej organizacji w formie pisemnej z podaniem przyczyn wypowiedzenia. Termin wypowiedzenia wynosi 1 miesiąc (w zależności od terminu złożenia wypowiedzenia termin ten upływa z dniem 1 stycznia, marca, lipca albo września) albo 6 miesięcy (którego upływ rozpoczyna się z dniem 1 lipca ostatniego roku realizacji bieżącego programu operacyjnego) w zależności od tego, czy większość członków tej organizacji wyrazi na to zgodę w drodze uchwały²⁹.

Producent, który wystąpił z organizacji producentów owoców i warzyw, nie może przystąpić do wstępnie uznanej grupy producentów owoców i warzyw w zakresie produktów, w odniesieniu do których dana organizacja producentów została uznana, przed upływem pięciu lat od dnia upływu terminu wypowiedzenia. Taki sam termin ma zastosowanie w przypadku, gdy marszałek województwa wydał decyzję o cofnięciu uznania za organizację producentów owoców i warzyw. Mianowicie producent będący

---

²⁸ „Strategia krajowa dla zrównoważonych programów operacyjnych organizacji producentów owoców i warzyw w Polsce na lata 2010-2013”, Załącznik do informacji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 16 sierpnia 2011 r., Dz. Urz. MRiRW nr 19, poz. 27.

²⁹ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 6 maja 2011 r. w sprawie wypowiedzenia członkostwa w organizacji producentów owoców i warzyw oraz okresu, w którym występujący z organizacji producentów owoców i warzyw nie będzie mógł przystąpić do wstępnie uznanej grupy producentów owoców i warzyw, Dz. U. 2011, Nr 105, poz. 619 ze zm.

członkiem takiej byłej organizacji producentów owoców i warzyw nie może stać się członkiem wstępnie uznanej grupy producentów owoców i warzyw w zakresie produktów, w odniesieniu do których dana organizacja producentów została uznana, w terminie 5 lat od dnia, w którym decyduje ta stała się ostateczna.

Kolejnym ważnym zagadnieniem w zakresie funkcjonowania grup owoców i warzyw są kontrole. Kompetencje w tym zakresie należą do marszałka województwa, który ma prawo np. sprawdzenia spełniania warunków w zakresie wstępnego uznania grupy producentów i wstępnego zatwierdzenia planu dochodzenia do uznania, wprowadzania zmian do zatwierdzonego zatwierdzenia planu dochodzenia do uznania, uznania organizacji producentów i ich zrzeszeń czy ponadnarodowych organizacji producentów i ich zrzeszeń. Co więcej, osoby upoważnione do wykonywania czynności kontrolnych mają prawo do wstępu na teren nieruchomości, obiektu, lokalu lub ich części należących do grupy producentów, organizacji producentów, żądania pisemnych lub ustnych informacji związanych z przedmiotem kontroli czy wglądu do dokumentów związanych z przedmiotem kontroli³⁰. Marszałek województwa wydaje także decyzję o zawieszeniu uznania albo wstępnego uznania także w przypadku, gdy np. organizacja producentów albo zrzeszenie organizacji producentów nie przekazuje informacji określonych w przepisach.

Marszałek województwa jest także zobowiązany do przekazywania Prezesowi Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz Głównemu Inspektorowi Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych danych o dacie wydania decyzji wstępnego uznania grupy producentów owoców i warzyw czy też zatwierdzenia planu dochodzenia do uznania wstępnie uznanej grupy producentów za organizację producentów. Współpracuje również z właściwymi władzami państw członkowskich Unii Europejskiej w zakresie uznawania i kontroli ponadnarodowych organizacji producentów i ich zrzeszeń.

Omawiając działalność grup producentów owoców i warzyw, warto także wspomnieć o Krajowym Związku Grup Producentów Owoców i Warzyw z siedzibą w Warszawie. Jest to pierwszy ogólnopolski związek branżowy zorganizowany przez grupy producentów. Ma on formę prawną

---

³⁰ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 10 listopada 2006 r. w sprawie wzoru imiennego upoważnienia do wykonywania czynności kontrolnych oraz warunków organizacyjnych, technicznych i kadrowych, jakie powinny spełniać jednostki organizacyjne, którym marszałek województwa może powierzyć przeprowadzenie kontroli, Dz. U. 2006, Nr 220, poz. 1608 ze zm.

spółdzielni zrzeszającej wstępnie uznane grupy i uznane organizacje. Główne jego zadania polegają na reprezentowaniu interesów zrzeszonych grup i organizacji producentów wobec instytucji rządowych i organizacji mających związek z rynkiem owoców i warzyw, promowaniu współpracy między grupami, zapewnieniu zrzeszonym w nim podmiotom pomocy w ich działalności statutowej, zorganizowaniu i rozwoju rynku owoców i warzyw poprzez rozwój i wszechstronne umacnianie pozycji grup i organizacji producentów owoców i warzyw³¹.

5. Grupy producentów owoców i warzyw korzystają od kilku lat ze środków unijnych. Stanowią one niewątpliwie instrument rozwoju tych podmiotów. Według danych ARiMR ze stycznia 2012 r. – 236 wstępnie uznanych grup i 56 organizacji producentów owoców i warzyw kupiło nowoczesne maszyny i urządzenia do zbioru owoców i warzyw, linie do ich sortowania i pakowania, samochody do transportu produktów do hurtowni czy sklepów, zbudowało własne chłodnie i magazyny. Łącznie do końca 2012 r. ARiMR wypłaciła tym grupom około 2,3 mld zł³². Wstępnie uznane grupy producentów owoców i warzyw mogą korzystać ze środków unijnych, składając stosowny wniosek do ARiMR o pokrycie kosztów związanych z utworzeniem grupy producentów i prowadzeniem działalności administracyjnej oraz pomoc finansową na pokrycie części kwalifikowanych kosztów inwestycji ujętych w zatwierdzonym planie dochodzenia do uznania³³.

Ta ostatnia – według nowego rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 12 lipca 2013 r. w sprawie szczegółowych warunków przyznawania pomocy finansowej wstępnie uznanej grupie producentów owoców i warzyw oraz wykazu kwalifikowanych kosztów inwestycji ujętych w zatwierdzonym planie dochodzenia do uznania – jest przyznawana np. na pokrycie części kwalifikowanych kosztów inwestycji związanych ze zbiorem, przechowywaniem, magazynowaniem, przygotowaniem do sprzedaży owoców i warzyw, ujętych w grupie lub grupach produktów, dla których grupa została wstępnie uznana, jeżeli zostały spełnione dodatkowe wymagania określone w tym akcie prawnym. Między innymi grupa zobowiązała się do niezbywania, nieudostępniania innemu podmiotowi inwestycji objętej dofinansowaniem oraz wykorzystywania

³¹ Zob. <http://www.grupyogrodnicze.pl/home> (dostęp: maj 2012).

³² *Pomoc na rynku owoców i warzyw*, <http://www.arimr.gov.pl> (dostęp: maj 2013).

³³ *Ibidem*.

tej inwestycji zgodnie z jej przeznaczeniem, jakim jest przygotowanie owoców i warzyw do sprzedaży zgodnie z zatwierdzoną grupą produktów, przez okres: 5 lat od dnia nabycia narzędzia, maszyny, urządzenia lub samochodu ciężarowego, 10 lat od dnia nabycia lub oddania do użytku budynku lub budowli albo od dnia nabycia gruntu.

Warto podkreślić, że możliwe jest również otrzymanie pomocy finansowej na pokrycie kosztów związanych z utworzeniem grupy producentów i prowadzoną przez nią działalnością administracyjną. W tym przypadku wysokość wsparcia zależy od wysokości przychodu uzyskiwanego przez grupę i maleje wraz z upływem pięcioletniego okresu dochodzenia do uznania.

Wejście w życie rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 302/2012 z 4 kwietnia 2012 r. znacznie ograniczyło finansowanie omawianych podmiotów. Niewątpliwie nowym wstępnie uznanym grupom będzie trudniej funkcjonować i realizować inwestycje. Jednocześnie nawet jeżeli status wstępnie uznaną grupą uzyskała przed 5 kwietnia 2012 r., ale przed wspomnianą datą nie podjęła zobowiązań finansowych czy też nie zawarła prawnie wiążących umów ujętych w planie, mogła wnioskować o przyznanie pomocy finansowej dopiero po ustaleniu przez Komisję Europejską współczynników przydziału. Ograniczony został także zakres finansowanych przedsięwzięć. Do objęcia pomocą finansową nie kwalifikują się m.in. inwestycje w środki transportu wykorzystywane przez grupę producentów do celów obrotu lub dystrybucji, z wyjątkiem: a) inwestycji w środki transportu wewnętrznego – grupa producentów powinna odpowiednio uzasadnić w planie dochodzenia do uznania, że inwestycje są wykorzystywane wyłącznie do transportu wewnętrznego, b) dodatkowych urządzeń na samochodach ciężarowych, przeznaczonych do transportu chłodniczego lub w kontrolowanej atmosferze³⁴.

Uznana organizacja producentów owoców i warzyw może korzystać z pomocy unijnej na dofinansowanie funduszu operacyjnego³⁵, realizując co najmniej dwa spośród celów określonych w „Strategii krajowej dla zrównoważonych programów operacyjnych organizacji producentów owo-

³⁴ *Pomoc na rynku owoców i warzyw*, <http://www.arimr.gov.pl> (dostęp: maj 2013).

³⁵ Według rozporządzenia unijnego organizacje producentów działające w sektorze owoców i warzyw mogą utworzyć fundusz operacyjny. Fundusz ten jest finansowany z: wkładów finansowych pochodzących od członków lub danej organizacji producentów; pomocy finansowej Wspólnoty, która może zostać przyznana organizacjom producentów. Fundusze operacyjne służą wyłącznie do finansowania programów operacyjnych zatwierdzonych przez państwa członkowskie.

ców i warzyw w Polsce na lata 2010-2013³⁶, związane np. z poprawą lub utrzymaniem jakości produktu; poprawą obrotu/marketingu; działaniami w zakresie szkolenia i mającymi na celu wspieranie dostępu do usług doradczych; środkami zapobiegania kryzysom i zarządzania w sytuacjach kryzysowych; działaniami w zakresie ochrony środowiska. Przykładowo w działaniu polegającym na stosowaniu nowoczesnych technologii przechowywania lub transportu, zapobiegających utracie jakości przechowywanych i przewożonych produktów sektora owoców i warzyw do wsparcia kwalifikują się np.: budowa, rozbudowa, przebudowa, remont lub zakup chłodni wyposażonych w nowoczesne systemy przechowywania; zakup, dzierżawa, najem lub leasing urządzeń przeznaczonych do transportu chłodniczego lub w kontrolowanej atmosferze oraz montaż tych urządzeń w samochodach ciężarowych lub w przyczepach do ciągników samochodowych w rozumieniu przepisów o ruchu drogowym (np. agregatu chłodniczego, zabudowy izotermicznej samochodu ciężarowego, naczepy lub przyczepy)³⁷.

Organizacja producentów owoców i warzyw albo zrzeczenie organizacji producentów owoców i warzyw, w celu wprowadzenia w bieżącym roku realizacji programu operacyjnego zmian wymagających zatwierdzenia, składa wnioski o zatwierdzenie tych zmian do dyrektora oddziału regionalnego Agencji, właściwego ze względu na siedzibę tej organizacji albo tego zrzeczenia w terminie do dnia 30 listopada roku, którego zmiany dotyczą.

6. Grupy działające na podstawie ustawy o organizacji rynków owoców i warzyw, rynku chmielu, rynku suszu paszowego oraz rynków lnu i konopi uprawianych na włókno nie mogą korzystać ze zwolnienia z podatku od nieruchomości. Według bowiem art. 7 ustawy z 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych³⁸ budynki i budowle zajęte tylko przez grupę producentów rolnych wpisana do rejestru tych grup, wykorzystywane wyłącznie na prowadzenie działalności w zakresie sprzedaży produktów lub grup produktów wytworzonych w gospodarstwach członków grupy lub w zakresie określonym w art. 4 ust. 2 ustawy z 15 września 2000 r. o grupach

---

³⁶ Załącznik do informacji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 16 sierpnia 2011 r. w sprawie strategii krajowej dla zrównoważonych programów operacyjnych organizacji producentów owoców i warzyw w Polsce na lata 2010-2013, Dz. Urz. MRiRW nr 19, poz. 27.

³⁷ Ibidem.

³⁸ T.jedn.: Dz. U. 2010, Nr 95, poz. 613 ze zm.

producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw³⁹ zgodnie z jej aktem założycielskim⁴⁰. Grupy owocowe nie są wpisywane do rejestru grup producentów rolnych prowadzonego przez marszałka województwa na podstawie wspomnianej ustawy z 15 września 2000 r., ale do rejestru grup wstępnie uznanych, a potem do rejestru uznanych organizacji owocowo-warzywnych na podstawie ustawy o organizacji rynków owoców i warzyw, rynku chmielu, rynku suszu paszowego oraz rynków lnu i konopi uprawianych na włókno.

Wyłączenie wstępnie uznanych grup owocowo-warzywnych, szczególnie uznanych organizacji owocowo-warzywnych, z zakresu podmiotowego zwolnienia powoduje niezadowolenie producentów rolnych, członków tych grup. Nie ulega bowiem wątpliwości, że ze względu na specyfikę rynku owoców i warzyw, tzn. konieczności magazynowania owoców, budowy chłodni i magazynów, budowy linii do ich sortowania i pakowania, nieruchomości budynkowe stanowią podstawę funkcjonowania tego rodzaju podmiotów. Są to z reguły pomieszczenia o dużej powierzchni, co łączy się z koniecznością uiszczenia wysokiego podatku od nieruchomości. Dlatego zasadny wydaje się postulat ponownego rozważenia wprowadzenia zwolnienia w podatku od nieruchomości w odniesieniu do uznanych organizacji producentów owoców i warzyw. Zachęci to do kontynuacji działalności przez te podmioty w przyszłości.

7. Rynek owoców i warzyw w Unii Europejskiej składa się z wielu różnych produktów. Najważniejsze warzywa, pod względem wielkości pozyskanych produktów, w 2010 r. stanowiły pomidory (16,1 mln ton), marchew (5,1 mln ton) i cebula (5,4 mln ton). W kategorii owoców głównymi produktami są jabłka (10,4 mln ton), pomarańcze (6,3 mln ton) i gruszki (2,5 mln ton)⁴¹. Na tym rynku duże znaczenie w Unii Europejskiej odgrywają spółdzielnie. Przykładowo w Holandii, Belgii i Szwecji mają pozycję dominującą. Ich udział w rynku wynosi ponad 70%. Stosunkowo silne znaczenie mają również w Austrii, Danii, Niemczech, Grecji, Finlandii, Hiszpanii, Francji, Czechach, Włoszech, Portugalii i Wielkiej Brytanii, z wkładem w analizowane rynki ponad 30%⁴².

³⁹ Dz. U. Nr 88, poz. 983 ze zm.

⁴⁰ Zob. szerzej na temat podatku od nieruchomości i zwolnieniu grup producentów rolnych: L. Eteł, *Komentarz do art. 7 ustawy o podatku od nieruchomości*, Lex/el.

⁴¹ J. Bijman, *Support for Farmers' Cooperatives; Sector Report Fruit and Vegetables*, Wageningen 2012, Wageningen UR, s. 25 i n.

⁴² Ibidem.

W tych krajach, w których spółdzielnie mają duże znaczenie na rynku owoców i warzyw, większość produktów jest sprzedawana za ich pośrednictwem. Co więcej, są to z reguły organizacje producentów owoców i warzyw spełniające wymagania wynikające z rozporządzeń Unii Europejskiej. Przykładem jest Holandia. Otóż w 2000 r. było 14 oficjalnie zarejestrowanych organizacji producentów, do których jej członkowie dostarczali ponad 70% wszystkich owoców i warzyw sprzedawanych w tym państwie⁴³. Natomiast w 2009 r. było już 21 oficjalnie zarejestrowanych organizacji na holenderskim rynku owocowo-warzywnym, a liczba ta z powodu konsolidacji zmniejszyła się do 19 w 2010 r. Łączna wartość produktów sprzedawanych przez te podmioty wyniosła ponad 2,3 mld euro, co stanowi około 95% wartości produkcji wszystkich owoców i warzyw w tym kraju.

W Holandii popularne są także giełdy towarowe prowadzone często w formie spółdzielni. Stanowią one miejsce, w którym nie tylko gromadzi się produkty ogrodnicze i oferuje je odbiorcy, ale także świadczy usługi, z których odpłatnie korzystają producenci mający możliwość: schładzania warzyw i przechowywania owoców przez dowolny okres, jak również hurtownicy dzierżawiący pomieszczenia biurowe i inne niezbędne do przygotowania towaru na eksport bądź dla odbiorców krajowych⁴⁴. W 1996 r. 9 spółdzielni giełd owocowo-warzywnych połączyło się i utworzyło The Greenery B.V., jako centrum sprzedaży i marketingu⁴⁵. Do koncentracji spółdzielni i zmian w strukturze na rynku owoców i warzyw niewątpliwie przyczyniły się zmiany WPR i sytuacja gospodarstwa w Europie oraz na świecie⁴⁶.

Wspomnieć także warto o Włoszech, państwie, które jest największym producentem owoców i warzyw w UE oraz głównym eksporterem tych produktów, przede wszystkim do innych państw członkowskich. Co istotne dla rozważań, spółdzielnie i organizacje producentów mają duże znaczenie zarówno w zakresie czynności związanych ze sprzedażą owo-

---

⁴³ Ibidem.

⁴⁴ Zob. http://www.exporter.pl/kraje/k_europa/holandia_2001.html. (dostęp: wrzesień 2012).

⁴⁵ Spółdzielnia VTN jest 100% współnikiem The Greenery BV.

⁴⁶ Szerzej na temat rynku owoców i warzyw oraz spółdzielczości w Holandii zob. J. Bijman, *Essays on Agricultural Co-operatives; Governance Structure in Fruit and Vegetable Chains (Cooperaties en beheersstructuur in groente- en fruitketens)*, praca doktorska z 2002 r. dostępna w Bibliotece Komisji Europejskiej w Brukseli; J. Bijman, G. van der Sangen, K. J. Poppe, B. Doorneweert, *Support for Farmers' Cooperatives; Country Report The Netherlands*, Wageningen 2012, Wageningen UR.

ców i warzyw (przygotowania, przechowywania, pakowania, marketingu), a także ich przetwarzaniem. Spośród 5 najlepszych podmiotów spółdzielczych w omawianym państwie trzy były spółdzielniami drugiego stopnia aktywnymi w przetwórstwie owoców i warzyw. Przykładem jest Conserve Italia, reprezentująca 47 spółdzielni pierwszego stopnia i – pośrednio – tysiące rolników. Udział w rynku wszystkich spółdzielni w wartości całości sprzedawanych owoców i warzyw wynosi około 50%. W przypadku uznanych organizacji producentów udział w rynku wynosi 33%. Odnotować jednak należy duże różnice regionalne, od 70% na północy do 16% na południu⁴⁷.

8. Przeprowadzone rozważania pozwalają na wysunięcie następujących wniosków:

Zrzeszanie się producentów owoców i warzyw oraz korzystanie ze środków unijnych, w tym zakup profesjonalnego sprzętu transportowego i urządzeń, budowa czy modernizacja przechowalni, zakup linii sortowniczych przyczyniły się do koncentracji podaży, podniesienia jakości i atrakcyjności polskich produktów. Jednocześnie jednak rozbudowane przepisy prawne unijne oraz polskie dotyczące wstępnie uznanych grup oraz organizacji producentów owoców i warzyw, a także ich nowelizacje czasami destabilizują pozycję ich członków. Sporo kłopotów po zmianie przepisów powoduje realizacja planu dochodzenia do uznania. W pierwszym bowiem etapie wydawana jest obecnie wstępna akceptacja planu. Dopiero potem, po dostosowaniu planu do wysokości współczynnika przydziału, marszałek województwa może wydać decyzję w sprawie zatwierdzenia planu. Bardzo negatywnie wpłynęła na działalność niektórych istniejących grup owocowo-warzywnych oraz na zakładanie nowych zmiana przepisów unijnych z 2012 r. powodująca obniżenie dotacji finansowej dla podmiotów działających na omawianym rynku.

Nie ulega wątpliwości, że dla dalszego rozwoju wstępnie uznanych grup oraz uznanych organizacji konieczne są regulacje prawne zapewniające większą ich trwałość. Zaliczyć do nich można choćby zasadę określającą, że producenci mogą przynależeć do jednej tylko organizacji, a ten, który z niej wystąpił, nie może przystąpić do wstępnie uznanej grupy producentów owoców i warzyw w zakresie produktów przed upływem 5 lat od terminu wypowiedzenia. Taka reguła zniechęca do opuszczania organizacji celem przystąpienia do innej wstępnie uznanej grupy. Istotne jest

---

⁴⁷ J. Bijman, *Support for Farmers' Cooperatives; Sector Report...*, s. 25 i n.

także odstępstwo od obowiązku wprowadzania przez producentów do obrotu całej produkcji za pośrednictwem organizacji producentów. Mianowicie członek organizacji producentów owoców i warzyw uznanej dla jednej grupy może dokonać sprzedaży konsumentom, na ich własne potrzeby, nie więcej niż 20% wolumenu jego produkcji bezpośrednio w jego gospodarstwie lub poza nim, a uznanej dla dwóch lub więcej grup produktów – nie więcej niż 25%. Obowiązek sprzedaży wszystkich produktów rolnych za pośrednictwem zrzeszenia zniechęca niektórych producentów rolnych do współpracy.

Przeprowadzona analiza uzasadnia wysunięcie postulatu uproszczenia zasad zakładania oraz prowadzenia działalności przez podmioty funkcjonujące na rynku owoców i warzyw, co zwiększy zainteresowanie producentów rolnych tworzeniem nowych podmiotów oraz kontynuowaniem członkostwa w obecnych. Umotywowane również wydaje się przedłużenie obligatoryjnego prowadzenia działalności przez organizacje producentów rolnych przez 15 lat albo więcej i wprowadzenie dłuższej obowiązkowej przynależności do niej członków. Wstępnie uznane grupy czy organizacje tworzą bowiem przede wszystkim producenci owoców i warzyw. W sytuacji gdy kilku z nich złoży wypowiedzenie, grupa może nie dysponować wystarczającą ilością produktu lub członków, co doprowadzi do jej rozwiązania. Uproszczone powinny być także zasady pozyskiwania środków przez uznane organizacje. Okazuje się, że tylko nielicznym udało się spełnić warunki i je otrzymać.

Ponadto zasadna jest sugestia, aby w przypadku przekazania gospodarstwa rolnego przejmujący działalność rolniczą w zakresie ogrodnictwa czy sadownictwa kontynuował członkostwo w grupie albo organizacji. W tym zakresie mogą jednak wystąpić problemy, gdy – dla przykładu – osoba otrzymująca gospodarstwo rolne ma inne plany dotyczące prowadzenia działalności. Dlatego ewentualnie rozważyć należałoby wprowadzenie możliwości wcześniejszej rezygnacji z udziału w grupie, gdy gospodarstwo zostanie przejęte przez inną osobę. Jednocześnie warto zasygnalizować, że w przypadku korzystania przez producenta rolnego np. ze środków unijnych ONW⁴⁸ czy rolno-środowiskowych przejmujący

---

⁴⁸ Rozporządzenie Ministra i Rozwoju Wsi z 11 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Wspieranie gospodarowania na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW)” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, Dz. U. 2009, Nr 40, poz. 329 ze zm.

gospodarstwo rolne zobowiązuje się także z reguły do kontynuacji zobowiązań poprzednika.

Nie ulega wątpliwości, że wstępnie uznane grupy producentów owoców i warzyw uzyskały bardzo wysoki poziom wsparcia, a jego wynikiem jest posiadanie majątku często o dużej wartości. Po wykorzystaniu środków czy kilku latach działania grupy mogą być narażone na pokusę podjęcia uchwały o rozwiązaniu. Argumentem przemawiającym za takimi czynnościami są chociażby środki finansowe, które mogą otrzymać członkowie po zakończeniu likwidacji. Inne powody to np. wysokie koszty działalności, brak surowca (owoców lub warzyw) czy rezygnacja z członkostwa wielu producentów rolnych. Zwrócić należy także uwagę, że prowadząc działalność w formie spółki, wspólnik może sprzedać udział przykładowo inwestorom zagranicznym. Jest to o tyle niebezpieczne, że wielu członków uznanych organizacji nie zdaje sobie w ogóle sprawy z dużej wartości majątku spółki czy spółdzielni. Dlatego tak łatwo niektórzy rezygnują z członkostwa. Spółdzielcy przysługuje wtedy wypłata udziału na podstawie zatwierdzonego sprawozdania finansowego za rok, w którym członek przestał należeć do spółdzielni. Nie ma on natomiast prawa do funduszu zasobowego oraz co do zasady do innego majątku spółdzielni.

Warto zwrócić uwagę na fakt, że zrzeszenia producentów owoców-warzyw funkcjonujące w państwach Europy Zachodniej otrzymały często jeszcze wyższe środki finansowe na rozwój niż te w Polsce. Dlatego są w dobrej kondycji i mają duży wpływ na europejski, a nawet światowy rynek owocowo-warzywny. Jednak z reguły organizacje owocowo-warzywne wybierają formę spółdzielni, co potwierdzają dane statystyczne⁴⁹. W Polsce zaś, jak zostało to zaprezentowane podczas analizy, producenci wybierają z reguły spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Spółdzielnie cieszą się dużo mniejszą popularnością w naszym kraju, ale sytuacja ta powinna ulec zmianie. Na koniec warto bowiem dodać, że spółdzielnie funkcjonujące w państwach Europy Zachodniej mają długą tradycję, a ich cechą jest właśnie trwałość prowadzonej działalności. Członkom spółdzielni w wielu państwach Europy Zachodniej nie opłaca się rozwiązywać tego podmiotu. Tylko bowiem część majątku trafia do spółdzielców. Znakomita większość przekazywana jest na fundusz promocji czy rozwoju spółdzielczości. Mimo że zarówno przepisy unijne, jak i polskie nie

---

⁴⁹ Np. COGECA, *Agricultural Cooperatives in Europa, Main Issues and Trends*, Brussels 2010.

preferują spółdzielni jako formy prawnej zakładania grupy czy organizacji producentów owoców i warzyw, zasadne wydaje się stwierdzenie, że jest ona strukturą wpisującą się najkorzystniej w rozwój agrobiznesu.

LEGAL ASPECTS OF ESTABLISHING AND RUNNING PRELIMINARILY RECOGNISED GROUPS AND ORGANISATIONS OF FRUIT AND VEGETABLE PRODUCERS AFTER THE AMENDMENTS OF THE EU AND POLISH REGULATIONS

S u m m a r y

This paper aims to evaluate the legal principles of establishing and running preliminarily recognised groups and organisations of fruit and vegetable producers after the amendments of the EU and Polish regulations. Among others, the approval principles of preliminary recognition (pre-recognition) and realisation of the recognition plans have been presented, followed by an analysis of membership agreements and the procedure of acquiring a status of a recognised organisation of fruit and vegetable producers. The supervision of those organisations by the province marshal as well as the financing of their activities using EU funds have been described.

The paper ends with a conclusion that activities of preliminarily recognised groups and organisations of fruit and vegetable producers have been conducive to the development of the fruit and vegetable market in Poland. However, in order to make them even more efficient, the establishment procedures and the principles governing the running of groups and organisations of fruit and vegetable producers should be simplified, and legal instruments guaranteeing their greater stability introduced.

ASPETTI GIURIDICI DI COSTITUZIONE E SVOLGIMENTO DELL'ATTIVITÀ DA PARTE DI GRUPPI E ORGANIZZAZIONI DI PRODUTTORI DI FRUTTA E VERDURA PRERICONOSCIUTI

R i a s s u n t o

L'articolo si propone di valutare i principi giuridici della costituzione e il funzionamento dei gruppi e organizzazioni di produttori di frutta e verdura prericonosciuti dopo il cambiamento delle norme polacche e quelle dell'UE. In primo luogo è stata presentata la problematica del gruppo di produttori di frutta e verdura prericonosciuto, inclusa la questione di approvazione e realizzazione del piano di riconoscimento. Successivamente le considerazioni si sono incentrate sui contratti associativi e la procedura per ottenere lo status delle organizzazioni di produttori di frutta e verdura riconosciute, e in seguito sui controlli dei soggetti in esame svolti dal maresciallo del voivodato e del finanziamento della loro attività da fondi comunitari.

In conclusione, l'autrice ha affermato che l'attività di gruppi e organizzazioni di produttori di frutta e verdura prericonosciuti ha contribuito allo sviluppo del mercato ortofrutticolo in Polonia. È tuttavia necessario semplificare le regole per la loro costituzione e lo svolgimento dell'attività. Inoltre, bisogna introdurre strumenti giuridici in grado di garantire una maggiore durabilità a questi soggetti.